

Lund ei saa osta nagu verivorsti

Enamasti on jõuluajal Eestis maa ikka valget värvi olnud

Saanid, lumi, verivorstid – see kõik kuulub jõulude juurde. Verd ja vorste veel saaks, aga lund ja aisakelli...

Millised tulevad jõulud, kas valged või mustad, see küsimus nävitab mõistagi paljusid. Unistus lumistest pühadest jääbki paljudes maades ainult unistuseks – troopikas higistavad Santa Clausid palmide all sageli 40° kuumuses.

Vanasti hanged räästani

Meie maal pole asi õnneks nii hull – enamik jõule on maa ikka valget värvi olnud. Isegi sotsialismiaastail. Vähemalt Mandri-Eestis.

Viimasel poolsajandil on Tartumaal viiest jõululaupäevast neli olnud lumega, saaniteeks pole seda küll alati jätkunud. Kui vanasti olid hanged räästani, siis viimase 50 aasta hulgest leidsin vaid 7–8 püha, mil lume paksus siinkandi põldudel küündis 20 sentimeetri.

Mõnikord on jõulumees olnud ka külmataat: neljateistkümmel aastal oli 24. detsembril õhus üle 10 külmakraadi, 1967 langes piiritusesammas Tartus isegi 29,2, Tallinnas 1915. a 27,5 miinuskraadini. Muide, pakasliste ilmadega ei ole hea kasutada tavalisi elavhõbedatermomeetreid, see metall tahkub – 38,9° juures.

Kole külmal jõulukuul 1978, kui aasta viimasel päeval langes Tartus õhutemperatuur isegi –38,6 kraadini, oli jõuluajal ilm

üsna talutav, külma vaid 15–20 pügala ümber.

Ajaleht Edasi kirjutas: “Mure on Ikarustega: pakasega ei ole võimalik avada-sulgeda bussiuksi. Mõnel päeval jäi 30 bussi maaliinidele sõitmata, sama palju seisis linnas.”

Pakane on vahel jube, ent ottsida metsast jõulukuuske lirtsuvas mudas pole sugugi meeldivam. Viiekümne aasta sees oli Tartumaal jõulusid, mil kogu pühade aja püsisid vaid soojakraadid, kokku neli, ligi poolel aastatel püsis sula. 1974 oli jõululaupäeval mitmel pool +5°.

Lumeräitsaka eest rikkaks

Kui meil on jõulud enamasti valged, siis Inglismaal oodatakse pühadelund palju suurema põnevusega: sealmaal võib ka ühe lumeräitsakaga pururikkaks saada. Juhul kui see sajab õigel ajal ja õiges kohas.

1814 külmus Londoni all Thamesi jõgi, 22 talve hiljem lõppes jõululaupäeva sadu Kesk-Inglismaal koguni lumelaviiniga, mis mattis Lewesi küla. Veel 1938 said londonlased aastavahetusel kümmekond päeva suusatada. Tugev pikseraksatus 1970. aasta jõuluõöl lõpetas tõeliste lumiste jõulude ajastu Lõuna-Inglismaal. Viimase saja aasta jooksul on lund Londonis näha olnud 25. detsembril vaid kümnel aastal.

See nähtus tekitab muidugi suurt huvi kihlvedude organisatsioonides. Kriteeriumiks, millal

loetakse jõulusid brittide pealinnas valgeks, on kas või ühe lumeräitsaka langemine Londoni ilmakeskuse katusele. Kuigi möödunud sügis oli viimase 23 aasta kõige soojem, on praegu William Hilli kompanii teatel lumelootjaid palju (seis totalsaatoril 5:2).

Kahe aasta eest leidis vaid paar hullu, kes lume peale kihla vedasid. Paari lumekübeme eest pidi kihlvedude kompanii siis maksma õnnelikele riskijale 50 000 naela peo peale.

Ilmataat pole alati kristlane

Jõuluag on rahuaeg, lepitage vaenlastega, koguni sõdades on peetud vahet. Jõulurahu austavad mõningal määral isegi vargad, kinnitas Vladimir Triškin Tallinna politseiprefektuurist. Eks viibi inimesed sel ajal ka rohkem kodus ning kelmide tööpiirkond aheneb.

Vahel tundub, et ilmataat pole kristlane: nii palju on loodusõnnetusi just jõulude paiku. 1999. a pühad jäävad kindlasti alatiseks meelde miljoneile Lääne-Euroopa elanikele, kes olid

lihtsalt sunnitud veetma õhtuid küünlavalgel, matma hukkunu, parandama eluasemeid, mida lõhkus orkaan nimega Lothar. Tuhandeid matuseid peeti samal ajal ka paduvihmades uppumas Venezuelas.

Täpselt aasta hiljem hukkus USA Arkansase osariigis jäises tormis 20 inimest, 31 000 veist ning 5 miljonit kana. Kuberner Mike Huckabee sõnul pole osariik ka aastaga toibunud tollest loodusõnnetusest.

Kergemalt pääsesid nende tuhanded kaasmaalased, kes 1964 veetsid pühi USA idaranniku aerodroomidel, oodates tiheda udu hajumist. Lennata said nad aga alles neljandal päeval.

Eestimaalaste pühad olid vast enim häiritud kaugel 1913. aastal, kui tuisk koos kange külma-ga seiskas mitmeks päevaks rongiliikluse. Lagedi lähedal olid inimesed kütmata vaguneis van-gis 24 tundi, enne kui abi saabus. Hanged olnud puude kõrgused, kui uskuda kannatanuid, kel oli lumest kõrini.

